@ΣΗΔΕ ΙΡΙΔΑ
682dcf533e7c231e2357df4c
ΑΠ:7616
Υπογραφή: 23/05/25 13:14
Διανομή: 23/05/25 15:09

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΣΥΝΟΧΗΣ
ΚΑΙ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ

ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΙΣΟΤΗΤΑΣ
ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

Επιτροπή για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (Human Rights Committee)

Καταληκτικές παρατηρήσεις για την τρίτη περιοδική έκθεση της Ελλάδας*, **

1. Η Επιτροπή εξέτασε την τρίτη περιοδική έκθεση της Ελλάδας[1] κατά τις 4158η και 4159η συνεδριάσεις της[2], που διεξήχθησαν στις 21 και 22 Οκτωβρίου 2024. Κατά την 4180η συνεδρία της, στις 5 Νοεμβρίου 2024, η Επιτροπή υιοθέτησε τις κάτωθι καταληκτικές παρατηρήσεις.

Α. Εισαγωγή

2. Η Επιτροπή είναι ευγνώμων στο συμβαλλόμενο κράτος για την αποδοχή της απλοποιημένης διαδικασίας αναφοράς και την υποβολή της τρίτης περιοδικής έκθεσης, [η οποία συντάχθηκε] ως απάντηση στον κατάλογο θεμάτων που καταρτίστηκε πριν από την υποβολή της, στο πλαίσιο της εν λόγω διαδικασίας[3]. Εκφράζει την εκτίμησή της για την ευκαιρία να ανανεώσει τον εποικοδομητικό διάλογο με την υψηλόβαθμη αντιπροσωπεία του συμβαλλόμενου κράτους σχετικά με τα μέτρα που ελήφθησαν κατά την περίοδο αναφοράς για την εφαρμογή των διατάξεων του Συμφώνου. Η Επιτροπή ευχαριστεί το συμβαλλόμενο κράτος για τις προφορικές απαντήσεις που έδωσε η αντιπροσωπεία και για τις συμπληρωματικές πληροφορίες που της παρασχέθηκαν γραπτώς.

Β. Θετικά σημεία

3. Η Επιτροπή χαιρετίζει τη θέσπιση από το συμβαλλόμενο κράτος των ακόλουθων νομοθετικών μέτρων:

(α) Του ν. 5089/2024 για την ισότητα στον πολιτικό γάμο, τροποποίηση του Αστικού Κώδικα σε άλλες διατάξεις·

---

*Η 3η περιοδική έκθεση της Ελλάδας αφορά στην εφαρμογή του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα (ICCPR) που υποβλήθηκε στην Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του ΟΗΕ. Η άτυπη μετάφραση των καταληκτικών παρατηρήσεων πραγματοποιήθηκε από το Αυτοτελές Τμήμα Ευρωπαϊκής και Διεθνούς Συνεργασίας της Γενικής Γραμματείας Ισότητας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Υπουργείου Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας.

**Υιοθετήθηκαν από την Επιτροπή στην 142η συνεδρίαση (14 Οκτωβρίου – 7 Νοεμβρίου 2024).

[1] CCPR/C/GRC/3.

[2] CCPR/C/SR.4158 and CCPR/C/SR.4159.

[3] CCPR/C/GRC/QPR/3.

(β) Του ν. 5078/2023 για την αναμόρφωση της επαγγελματικής ασφάλισης, τον εξορθολογισμό της ασφαλιστικής νομοθεσίας, συνταξιοδοτικές ρυθμίσεις, και λοιπές διατάξεις, ο οποίος έδωσε σε περίπου 30.000 παράτυπους μετανάστες και μετανάστριες το δικαίωμα απόκτησης τριετούς άδειας διαμονής και εργασίας στην Ελλάδα ·

(γ) Του ν. 4960/2022 για το εθνικό σύστημα επιτροπείας και το πλαίσιο φιλοξενίας ασυνόδευτων ανηλίκων και άλλες διατάξεις αρμοδιότητας του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου ·

(δ) Του ν. 4938/2022 για τον Κώδικα οργανισμού δικαστηρίων και κατάστασης δικαστικών λειτουργών ·

(ε) Του ν. 4604/2019 για την προώθηση της ουσιαστικής ισότητας των φύλων και την πρόληψη και καταπολέμηση της έμφυλης βίας ·

4. Η Επιτροπή χαιρετίζει τη λήψη από το συμβαλλόμενο κράτος των ακόλουθων θεσμικών μέτρων και πολιτικών:

(α) Της υιοθέτησης του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για τις Γυναίκες, την Ειρήνη και την Ασφάλεια 2023-2028 ·

(β) Της υιοθέτησης του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για την προστασία των παιδιών από τη σεξουαλική κακοποίηση και εκμετάλλευση 2022-2027 ·

(γ) Της υιοθέτησης της Εθνικής Στρατηγικής για την προστασία των ασυνόδευτων ανηλίκων, το 2022 ·

(δ) Της σύστασης Ομάδας Εργασίας Συντονισμού (Task Force) για τη Διασφάλιση της Προστασίας, της Ασφάλειας και της Ενίσχυσης της Θέσης των Δημοσιογράφων και άλλων Επαγγελματιών των Μέσων Ενημέρωσης, σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το 2022 ·

(ε) Της υιοθέτησης του Εθνικού Στρατηγικού Σχεδίου για την καταπολέμηση της Διαφθοράς 2022-2025 ·

(στ) Της ενεργοποίησης του Εθνικού Μηχανισμού Επείγουσας Ανταπόκρισης για την προστασία των ασυνόδευτων ανηλίκων που αντιμετωπίζουν επισφαλείς συνθήκες διαβίωσης, το 2021 ·

(ζ) Της υιοθέτησης της Εθνικής Στρατηγικής για την ισότητα των ΛΟΑΤΚΙ+ 2021-2025 ·

(η) Της υιοθέτησης Εθνικής Στρατηγικής και Σχεδίου Δράσης για την κοινωνική ένταξη των Ρομά 2021-2030 ·

(θ) Της υιοθέτησης του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία 2020-2027 ·

(ι) Της υιοθέτησης του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για την ισότητα των φύλων 2021-2025 ·

(ια) Της υιοθέτησης του Εθνικού Σχεδίου Δράσης κατά του ρατσισμού και της μισαλλοδοξίας 2020-2023 ·

(ιβ) Της σύστασης της Ειδικής Γραμματείας Προστασίας Ασυνόδευτων Ανηλίκων, το 2020 ·

(ιγ) Της υιοθέτησης του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για την πρόληψη και καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων και την προστασία και αποκατάσταση των θυμάτων εμπορίας ανθρώπων 2019-2023 ·

(ιδ) Της ενεργοποίησης του Εθνικού Μηχανισμού Αναφοράς για την προστασία των θυμάτων εμπορίας ανθρώπων, το 2019.

5. Η Επιτροπή χαιρετίζει την κύρωση ή προσχώρηση του συμβαλλόμενου κράτους στις ακόλουθες διεθνείς συμβάσεις:

(α) Τη σύμβαση για τη βία και την παρενόχληση (Σύμβαση 190) της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας, το 2019 ·

(β) Τη σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας (Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης), το 2018 ·

Γ. Κύρια ζητήματα ανησυχίας και συστάσεις

Συνταγματικό και νομοθετικό πλαίσιο εντός του οποίου εφαρμόζεται το Σύμφωνο

6. Η Επιτροπή χαιρετίζει το γεγονός ότι το Σύνταγμα προβλέπει την άμεση εφαρμογή του Συμφώνου στο εθνικό δίκαιο. Παρ' όλα αυτά, εκφράζει τη λύπη της για την έλλειψη πληροφόρησης αναφορικά με υποθέσεις στα εθνικά δικαστήρια στις οποίες έγινε επίκληση ή εφαρμογή των διατάξεων του Συμφώνου. Εξακολουθεί να ανησυχεί για την έλλειψη συγκεκριμένης διαδικασίας ή μηχανισμού για την παρακολούθηση και διασφάλιση της εφαρμογής των Διαπιστώσεων της Επιτροπής, και ειδικότερα αναφορικά με τις υποθέσεις «Καλαμιώτης κατά Ελλάδος»[4], «Κάτσαρης κατά Ελλάδος»[5] και «Γεωργόπουλος και λοιποί κατά Ελλάδος»[6], καθώς και για το γεγονός ότι οι Διαπιστώσεις δεν έχουν δημοσιευθεί στο διαδίκτυο. Ενώ η Επιτροπή λαμβάνει υπόψη ότι η Εθνική Σχολή Δικαστών παρέχει στις/στους δικαστές και τις/τους εισαγγελείς μαθήματα για το διεθνές δίκαιο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων που έχει ενσωματωθεί στα εθνικά νομοθετικά κείμενα, διαπιστώνει με λύπη την έλλειψη πληροφοριών σχετικά με τα μέτρα που έχουν ληφθεί για την ευαισθητοποίηση του ευρέος κοινού αναφορικά με το Σύμφωνο και το Προαιρετικό του Πρωτόκολλο (άρθρο 2).

7. **Το συμβαλλόμενο κράτος θα πρέπει να λάβει όλα τα απαραίτητα μέτρα για την πλήρη εφαρμογή των Διαπιστώσεων που υιοθέτησε η Επιτροπή, μέσω κατάλληλων και αποτελεσματικών μηχανισμών, σύμφωνα με το άρθρο 2 (παρ. 2 και 3) του Συμφώνου. Θα πρέπει επίσης να διασφαλίσει την άμεση μετάφραση των Διαπιστώσεων της Επιτροπής και την ανάρτησή τους στους επίσημους ιστοχώρους. Το συμβαλλόμενο κράτος θα πρέπει να συνεχίσει να διασφαλίζει την άμεση εφαρμογή του Συμφώνου και να παρέχει εξειδικευμένη εκπαίδευση σχετικά με το Σύμφωνο και το Προαιρετικό Πρωτόκολλο στις/στους δημόσιες/ους λειτουργούς – συμπεριλαμβανομένων των δικαστών, των εισαγγελέων και των οργάνων**

[4] CCPR/C/93/D/1486/2006.
[5] CCPR/C/105/D/1558/2007.
[6] CCPR/C/99/D/1799/2008.

επιβολής του νόμου– και να ευαισθητοποιήσει το ευρύ κοινό για τα προαναφερθέντα νομικά κείμενα.

Μέτρα για την καταπολέμηση της διαφθοράς

8. Η Επιτροπή χαιρετίζει τα νομοθετικά και θεσμικά μέτρα που ελήφθησαν από το συμβαλλόμενο κράτος για την καταπολέμηση της διαφθοράς, συμπεριλαμβανομένου του ν. 5090/2024, ο οποίος τροποποίησε τον νόμο για την προστασία των ατόμων που αναφέρουν παραβιάσεις (ν. 4990/2022) και τη σύσταση του 2019 της Εθνικής Αρχής Διαφάνειας, η οποία εποπτεύει την εφαρμογή του Εθνικού Στρατηγικού Σχεδίου για την Καταπολέμηση της Διαφθοράς 2022-2025. Ωστόσο, εκφράζει τη δυσαρέσκειά της για την έλλειψη συγκεκριμένων πληροφοριών αναφορικά με τα μέτρα που έχουν ληφθεί, ώστε να διασφαλιστεί η διεξαγωγή ανεξάρτητων και αμερόληπτων ερευνών και διώξεων για υποθέσεις διαφθοράς, τις υποθέσεις δημοσίων λειτουργών κατηγορούμενων για διαφθορά και τις διαδικασίες που ενδεχομένως έχουν δρομολογηθεί ως αποτέλεσμα αυτών (άρθρα 2 και 25).

9. **Το συμβαλλόμενο κράτος θα πρέπει να εφαρμόσει πλήρως τις συστάσεις της Ομάδας Εργασίας του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας & Ανάπτυξης (ΟΑΣΑ) για τη δωροδοκία στις διεθνείς επιχειρηματικές συναλλαγές, που καταγράφονται στην έκθεση του 2024 για την Ελλάδα. Θα πρέπει επίσης να υλοποιήσει πλήρως το Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο για την Καταπολέμηση της Διαφθοράς 2022-2025 και να παρέχει στην Εθνική Αρχή Διαφάνειας επαρκείς ανθρώπινους και οικονομικούς πόρους. Το συμβαλλόμενο κράτος θα πρέπει επίσης:**

(α) Να λάβει νομοθετικά και θεσμικά μέτρα ώστε να εγγυηθεί την προστασία των ατόμων που αναφέρουν παραβιάσεις από αντίποινα, τόσο σε νομοθετικό όσο και σε πρακτικό επίπεδο, και να διασφαλίσει την ανεξαρτησία, την αποτελεσματικότητα, τη διαφάνεια και τη λογοδοσία όλων των δημοσίων υπαλλήλων και των φορέων καταπολέμησης της διαφθοράς, συμπεριλαμβανομένης της Εθνικής Αρχής Διαφάνειας ·

(β) Να εγγυάται την άμεση και έγκαιρη διερεύνηση όλων των καταγγελιών για διαφθορά, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που αφορούν υψηλόβαθμους/ες δημόσιους λειτουργούς που κατηγορούνται για διαφθορά, και να διασφαλίζει ότι οι δράστες/τριες διώκονται και, σε περίπτωση καταδίκης, τιμωρούνται με κυρώσεις ανάλογες της σοβαρότητας του αδικήματος ·

(γ) Να ευαισθητοποιήσει/ενημερώσει για το οικονομικό και κοινωνικό κόστος της διαφθοράς και τους υφιστάμενους μηχανισμούς για την αντιμετώπισή της, συμπεριλαμβανομένου του νόμου για την προστασία των ατόμων που αναφέρουν παραβιάσεις.

Διακρίσεις σε βάρος των Ρομά

10. Η Επιτροπή χαιρετίζει την Εθνική Στρατηγική και το Σχέδιο Δράσης για την κοινωνική ένταξη των Ρομά 2021-2030, γνώμονα των οποίων αποτελεί η αρχή «Για τις/τους Ρομά, με τις/τους Ρομά». Εξακολουθεί, όμως, να ανησυχεί για τη συνεχιζόμενη περιθωριοποίηση και τις διακρίσεις σε βάρος των Ρομά, ιδίως στους τομείς της στέγασης, της εκπαίδευσης και της υγειονομικής περίθαλψης και την κακομεταχείριση που υφίστανται από τα όργανα επιβολής του νόμου (άρθρα 2, 26 και 27).

11. **Το συμβαλλόμενο κράτος θα πρέπει:**

(α) Να εντείνει τις προσπάθειές του για την πρόληψη και την εξάλειψη όλων των μορφών διακρίσεων κατά των Ρομά και της περιθωριοποίησής τους, μεταξύ άλλων στους τομείς της στέγασης, της εκπαίδευσης και της υγειονομικής περίθαλψης ·

(β) Να λάβει αυστηρά μέτρα για την αποτελεσματική πρόληψη πράξεων διάκρισης και ατιμωρησίας, συμπεριλαμβανομένης της παροχής προγραμμάτων κατάρτισης και ευαισθητοποίησης των δημοσίων υπαλλήλων, των οργάνων επιβολής του νόμου, του δικαστικού σώματος και των εισαγγελέων, και να προωθήσει τον σεβασμό της διαφορετικότητας στο ευρύ κοινό ·

(γ) Να διεξάγει ενδελεχείς, αντικειμενικές και αμερόληπτες έρευνες για όλες τις κατηγορίες για διάκριση και κακομεταχείριση, να διώκει τους/τις δράστες/τριες και –εφόσον καταδικαστούν– να τους επιβάλλει κυρώσεις ανάλογες με τη βαρύτητα του εγκλήματος και να παρέχει στα θύματα πλήρη αποζημίωση ·

(δ) Να διασφαλίζει την πλήρη υλοποίησητης Εθνικής Στρατηγικής και του Σχεδίου Δράσης για την κοινωνική ένταξη των Ρομά 2021-2030 μεταξύ άλλων διαθέτοντας επαρκείς πόρους -οικονομικούς και ανθρώπινους- και να διασφαλίζει την τακτική παρακολούθηση, αξιολόγηση και υποβολή εκθέσεων με την ουσιαστική συμμετοχή των Ρομά.

Διακρίσεις λόγω σεξουαλικού προσανατολισμού και ταυτότητας φύλου

12. Παρόλο που σημειώνει ότι ο ν. 4958/2022 απαγορεύει την τέλεση σε ανήλικα διαφυλικά (ίντερσεξ) άτομα, ιατρικών πράξεων με στόχο την αλλαγή των φυσικών χαρακτηριστικών του φύλου τους, η Επιτροπή εξακολουθεί να ανησυχεί για τις διακρίσεις που συνεχίζουν να υφίστανταιτα διαφυλικά (intersex) άτομα από την ιατρική κοινότητα και υποτιμητικό λόγο στο διαδίκτυο. Ανησυχεί επίσης για τις αναφορές, ότι στο ελληνικό σύστημα υγείας εφαρμόζεται ακόμη η δέκατη αναθεώρηση της Διεθνούς Στατιστικής Ταξινόμησης Νόσων και Συναφών Προβλημάτων Υγείας (ICD-10), η οποία κατηγοριοποιεί τον τρανσεξουαλισμό ως «διαταραχή της ταυτότητας του φύλου», αντί της επικαιροποιημένης ενδέκατης αναθεώρησης, η οποία αναφέρεται σε «ασυμφωνία φύλου». Η Επιτροπή συνεχίζει να ανησυχεί για τα πολλαπλά εμπόδια που προκύπτουν ως επακόλουθο της χρήσης αυτών των

ξεπερασμένων ορισμών σε όλους τους τομείς της ζωής των διεμφυλικών (transgender) ατόμων, συμπεριλαμβανομένης της πρόσβασης στην υγειονομική περίθαλψη και των ίσων ευκαιριών στον εργασιακό χώρο (άρθρα 2 και 26).

13. **Το συμβαλλόμενο κράτος θα πρέπει να εντείνει τις προσπάθειές του για πρόληψη, αντιμετώπιση και εξάλειψη των διακρίσεων και της βίας λόγω σεξουαλικού προσανατολισμού και ταυτότητας φύλου. Ειδικότερα θα πρέπει:**

(α) Να διασφαλίσει ότι τα περιστατικά βίας υποκινούμενης από τον σεξουαλικό προσανατολισμό ή την ταυτότητα φύλου του θύματος διερευνώνται διεξοδικά, οι υπεύθυνοι/ες οδηγούνται στη δικαιοσύνη και –εάν καταδικαστούν– τους επιβάλλεται η ανάλογη τιμωρία και ότι τα θύματα έχουν ουσιαστική πρόσβαση σε νομική βοήθεια και σε ένδικα μέσα ·

(β) Να συστήσει προσβάσιμους στα θύματα μηχανισμούς για την υποβολή καταγγελιών για διακρίσεις βάσει σεξουαλικού προσανατολισμού και ταυτότητας φύλου και να λάβει μέτρα για την αποφυγή της δευτερογενούς θυματοποίησης/επαναθυματοποίησης, μεταξύ άλλων προσφέροντας προγράμματα κατάρτισης και ευαισθητοποίησης των στελεχών των σωμάτων επιβολής του νόμου, των εισαγγελέων, των δικαστών και του ευρέος κοινού ·

(γ) Να ακολουθήσει την ενδέκατη αναθεώρηση της Διεθνούς Στατιστικής Ταξινόμησης Νόσων και Συναφών Προβλημάτων Υγείας του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας (Π.Ο.Υ.), ώστε να διασφαλίσει ότι οι ταυτότητες των διεμφυλικών (transgender) ατόμων δεν παθολογικοποιούνται και να λάβει μέτρα για να διασφαλίσει την εξάλειψη όλων των μορφών διάκρισης στους τομείς της υγειονομικής περίθαλψης, της εργασίας και σε άλλους τομείς.

Βία κατά των γυναικών, συμπεριλαμβανομένης της ενδοοικογενειακής βίας

14. Η Επιτροπή χαιρετίζει τα μέτρα που έχουν ληφθεί από το συμβαλλόμενο κράτος για την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών, μεταξύ αυτών τη σύσταση γραφείων αντιμετώπισης ενδοοικογενειακής βίας σε κάθε Διεύθυνση Αστυνομίας της χώρας, την ανάπτυξη της εφαρμογής «Panic Button» για τα κινητά τηλέφωνα και την παροχή δωρεάν νομικής προστασίας και καταλυμάτων για τα θύματα ενδοοικογενειακής βίας, σεξουαλικής εκμετάλλευσης και εμπορίας ανθρώπων. Ωστόσο, εξακολουθεί να ανησυχεί για τα υψηλά ποσοστά βίας κατά των γυναικών, συμπεριλαμβανομένης της ενδοοικογενειακής βίας και ιδίως για τον σταθερά υψηλό αριθμό γυναικοκτονιών και τα χαμηλά ποσοστά καταγγελιών από τα θύματα. Ανησυχεί, επίσης, ότι ο αριθμός των κέντρων υποστήριξης και των ξενώνων είναι ανεπαρκής, λαμβανομένου υπόψη του αριθμού των θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας. Η Επιτροπή εκφράζει τη λύπη της για την έλλειψη πληροφοριών αναφορικά με τον αριθμό των καταγγελιών, των ερευνών, των διώξεων και των καταδικαστικών αποφάσεων σε υποθέσεις βίας κατά των

γυναικών. Επισημαίνει ότι ο ν. 4800/2021 επιτρέπει στους δράστες ενδοοικογενειακής βίας και σεξουαλικών αδικημάτων να διατηρούν τη γονική μέριμνα και επαφή με τα παιδιά τους χωρίς περιορισμούς, έως ότου καταδικαστούν από πρωτοβάθμιο δικαστήριο. Η Επιτροπή ανησυχεί ότι η κοινή και ισότιμη άσκηση γονικής μέριμνας, ιδίως κατά τη διάρκεια μακροχρόνιων δικαστικών διαδικασιών, θέτει τα θύματα ενδοοικογενειακής βίας και τα παιδιά τους σε άμεσο κίνδυνο (άρθρα 2, 3, 6, 7 & 26).

15. **Το συμβαλλόμενο κράτος θα πρέπει να εντείνει τις προσπάθειές του για την πρόληψη και εξάλειψη της βίας κατά των γυναικών, συμπεριλαμβανομένης της ενδοοικογενειακής βίας:**

(α) Διασφαλίζοντας ότι όλες οι υποθέσεις βίας κατά των γυναικών, συμπεριλαμβανομένης της ενδοοικογενειακής βίας, διερευνώνται άμεσα και διεξοδικά, ότι οι δράστες/τριες διώκονται και –εφόσον καταδικαστούν- τιμωρούνται με τις κατάλληλες κυρώσεις και ότι τα θύματα έχουν πρόσβαση σε αποτελεσματικά ένδικα μέσα, ολοκληρωμένες αποζημιώσεις και λαμβάνουν, χωρίς διάκριση, την απαραίτητη νομική, ιατρική, οικονομική και ψυχολογική υποστήριξη ·

(β) Επεκτείνοντας το δίκτυο των κέντρων υποστήριξης και των ξενώνων, καθώς και των υπηρεσιών για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας στα αστυνομικά τμήματα και τα νοσοκομεία, σε ολόκληρη την Επικράτεια, και βελτιώνοντας την πρόσβαση την πρόσβαση των θυμάτων βίας, συμπεριλαμβανομένης της ενδοοικογενειακής βίας, στη νομική εκπροσώπηση ·

(γ) Διασφαλίζοντας ότι οι αστυνομικοί, οι εισαγγελείς και οι δικαστές θα συνεχίσουν να λαμβάνουν κατάλληλη εκπαίδευση που θα τους δίνει τη δυνατότητα να διαχειρίζονται αποτελεσματικά και λαμβάνοντας υπόψη τη διάσταση του φύλου τις υποθέσεις βίας κατά των γυναικών, αυξάνοντας τον αριθμό των γυναικών αστυνομικών και εξασφαλίζοντας την πρόσβαση σε εξειδικευμένες υπηρεσίες/μονάδες ·

(δ) Ενθαρρύνοντας την καταγγελία περιπτώσεων ενδοοικογενειακής βίας κατά των γυναικών και των κοριτσιών μέσω της ευαισθητοποίησης του ευρύτερου κοινού σχετικά με τον εγκληματικό χαρακτήρα τέτοιων πράξεων και καταπολεμώντας τα στερεότυπα που κανονικοποιούν τη βία κατά των γυναικών και υιοθετώντας χωρίς καθυστέρηση μια ολοκληρωμένη στρατηγική με στόχο την καταπολέμηση των αρνητικών έμφυλων στερεοτύπων ·

(ε) Επανεξετάζοντας τον ν. 4800/2021 και εξετάζοντας την πιθανότητα τροποποίησής του, ώστε να διασφαλίσει την προστασία όλων των θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας, μεταξύ άλλων διεξάγοντας εξατομικευμένες εκτιμήσεις κινδύνου κατά τη λήψη αποφάσεων για τον καθορισμό της γονικής μέριμνας και των δικαιωμάτων επίσκεψης αντί του τεκμηρίου της κοινής γονικής μέριμνας ·

(στ) Εξετάζοντας την τροποποίηση του Ποινικού Κώδικα, ώστε να ποινικοποιηθεί ως ξεχωριστό αδίκημα η γυναικοκτονία.

Υπέρμετρη χρήση βίας και κακομεταχείριση

16. Η Επιτροπή ανησυχεί σοβαρά για τις αναφορές χρήσης υπέρμετρης και θανατηφόρας βίας από την αστυνομία και άλλα όργανα επιβολής του νόμου, ειδικότερα εναντίον ειρηνικών διαδηλωτών/τριών και δημοσιογράφων, μεταξύ άλλων με τη χρήση δακρυγόνων, χημικών ουσιών, αύρας νερού, χειροβομβίδων κρότου-λάμψης, η οποία έχει ως αποτέλεσμα την πρόκληση σοβαρών τραυματισμών. Ενώ λαμβάνει υπόψη ότι ο Συνήγορος του Πολίτη έχει την εξουσιοδότηση να διερευνά και να καταγράφει/υποβάλλει πορίσματα για υποθέσεις κατά οργάνων επιβολής του νόμου, η Επιτροπή έχει λάβει αναφορές ότι δεν ερευνά κάθε κατηγορία για υπέρμετρη χρήση βίας εγκαίρως και αποτελεσματικά.

17. **Το συμβαλλόμενο κράτος θα πρέπει:**

(α) Να διασφαλίσει ότι όλοι οι ισχυρισμοί για υπέρμετρη χρήση βίας και κακομεταχείριση από τα όργανα επιβολής του νόμου διερευνώνται άμεσα και διεξοδικά από ανεξάρτητη αρχή και ότι οι φερόμενοι/ες ως δράστες/τριες διώκονται και –εάν κριθούν υπεύθυνοι/ες– τιμωρούνται αναλόγως και ότι τα θύματα και/ή οι οικογένειές τους λαμβάνουν επαρκή αποζημίωση ·

(β) Να παρέχει στον Συνήγορο του Πολίτη επαρκείς πόρους, ώστε να διασφαλίσει την έγκαιρη και αποτελεσματική διερεύνηση ισχυρισμών για υπέρμετρη άσκηση βίας από την αστυνομία και άλλα όργανα επιβολής του νόμου ·

(γ) Να λάβει μέτρα για την πρόληψη και εξάλειψη της υπέρμετρης χρήσης βίας από τα όργανα επιβολής του νόμου, συμπεριλαμβανομένης της ενίσχυσης προγραμμάτων κατάρτισης που επικεντρώνονται στο Σύμφωνο, στις βασικές αρχές των ΗΕ για τη χρήση βίας και πυροβόλων όπλων από όργανα επιφορτισμένα με την επιβολή του νόμου, στις κατευθυντήριες γραμμές των ΗΕ αναφορικά με τη χρήση λιγότερο θανατηφόρων όπλων στην επιβολή του νόμου και στις τεχνικές αποκλιμάκωσης.

Εμπορία ανθρώπων

18. Η Επιτροπή χαιρετίζει τα μέτρα που έχουν ληφθεί για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, μεταξύ αυτών την ψήφιση του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για την πρόληψη και καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων και την προστασία και αποκατάσταση των θυμάτων εμπορίας ανθρώπων 2019-2023 και την επικείμενη επικαιροποίησή του, καθώς και τη σύσταση του Εθνικού Μηχανισμού Αναφοράς για την προστασία των θυμάτων εμπορίας ανθρώπων. Εκφράζει την ανησυχία της για το γεγονός ότι οι πληροφορίες που παρέχονται από το συμβαλλόμενο κράτος είναι περιορισμένες, ιδίως όσον αφορά στην εφαρμογή του Εθνικού Σχεδίου Δράσης, τη χωρητικότητα και τον αριθμό ξενώνων για τα θύματα εμπορίας ανθρώπων και τον αριθμό των ερευνών, διώξεων και των καταδικαστικών αποφάσεων

που διενεργήθηκαν σε υποθέσεις εμπορίας ανθρώπων και τις αποζημιώσεις που καταβλήθηκαν σε θύματα εμπορίας ανθρώπων (άρθρα 2, 8 & 16).

19. **Το συμβαλλόμενο κράτος θα πρέπει να εντείνει περαιτέρω τις προσπάθειές του για την πρόληψη και την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, μεταξύ άλλων:**

(α) Εφαρμόζοντας αποτελεσματικά το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την πρόληψη και καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων και την προστασία και αποκατάσταση των θυμάτων εμπορίας ανθρώπων 2019-2023 και διασφαλίζοντας ότι η αποτελεσματικότητά του αξιολογείται περιοδικά ·

(β) Αυξάνοντας τον αριθμό των ξενώνων για θύματα εμπορίας ανθρώπων σε όλη την Επικράτεια και διασφαλίζοντας ότι σε αυτούς παρέχεται επαρκής και προσβάσιμη νομική, ιατρική και ψυχοκοινωνική στήριξη ·

(γ) Διερευνώντας όλες τις υποθέσεις εμπορίας ανθρώπων άμεσα και διεξοδικά, διώκοντας τους/τις υπόπτους/ες δράστες/τριες και διασφαλίζοντας ότι τα θύματα έχουν πρόσβαση σε πλήρη αποκατάσταση, συμπεριλαμβανομένης της επαρκούς αποζημίωσης, της αποκατάστασης και της επανένταξης ·

(δ) Διασφαλίζοντας τη διάθεση επαρκών οικονομικών, τεχνικών και ανθρωπίνων πόρων σε όλα τα θεσμικά όργανα που είναι αρμόδια για την πρόληψη, καταπολέμηση και τιμωρία της εμπορίας ανθρώπων, καθώς και σε εκείνα που παρέχουν προστασία και υποστήριξη, συμπεριλαμβανομένων των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών.

Μεταχείριση αλλοδαπών συμπεριλαμβανομένων των μεταναστριών/τών, των προσφυγισσών/γων και των αιτουσών/ούντων άσυλο

20. Ενώ η Επιτροπή εκτιμά τις σημαντικές προσπάθειες που κατέβαλε το συμβαλλόμενο κράτος για να ανταποκριθεί στη μεγάλη εισροή αιτουσών/ούντων άσυλο, προσφυγισσών/γων και μεταναστριών/τών, εξακολουθεί να ανησυχεί βαθιά για τις πολλαπλές καταγγελίες αναφορικά με επαναπροωθήσεις στα θαλάσσια και χερσαία σύνορά του, κατά παράβαση της αρχής της μη επαναπροώθησης. Εν προκειμένω, η Επιτροπή ανησυχεί έντονα για τους ισχυρισμούς για υπέρμετρη χρήση βίας, κακομεταχείριση, κράτηση σε απομόνωση και έλλειψη διαδικαστικών και νομικών εχέγγυων στο πλαίσιο των επιχειρήσεων επαναπροώθησης, καθώς και για την κράτηση υπηκόων τρίτων χωρών σε προαναχωρησιακά κέντρα κράτησης χωρίς καμία απτή προοπτική επιστροφής. Επίσης, ανησυχεί για την έλλειψη συστηματικής διερεύνησης των ισχυρισμών για επαναπροωθήσεις και λογοδοσίας για τις καταγγελλόμενες παραβιάσεις. Η Επιτροπή εκφράζει τη λύπη της για το θάνατο εκατοντάδων μεταναστριών/τών στο ναυάγιο ανοικτά των ακτών της Πύλου τον Ιούνιο του 2023 (άρθρα 6, 7, 9 & 10).

21. **Το συμβαλλόμενο κράτος θα πρέπει:**

(α) Να τερματίσει την καταγγελλόμενη πρακτική αυθαίρετης και ομαδικής απέλασης αλλοδαπών, να θεσπίσει ασφαλείς εγγυήσεις για την

αποτροπή του εξαναγκασμού σε περιπτώσεις εθελοντικής επιστροφής και να διεξάγει αντικειμενικές, εξατομικευμένες αξιολογήσεις του επιπέδου προστασίας που παρέχεται σε τρίτες χώρες οι οποίες θεωρούνται ασφαλείς ·

(β) Να διασφαλίσει ότι η αρχή της μη επαναπροώθησης προστατεύεται από τον νόμο και τηρείται αυστηρά στην πράξη και ότι όλες/οι οι αιτούσες/ντες άσυλο, ανεξαρτήτως του τρόπου άφιξής τους στην Ελλάδα, έχουν πρόσβαση σε δίκαιες και αποτελεσματικές διαδικασίες καθορισμού του καθεστώτος ασύλου και αποτελεσματική προστασία από την επαναπροώθηση ·

(γ) Να εξασφαλιστεί ότι δεν ασκείται υπέρμετρη χρήση βίας σε μετανάστριες/τες και αιτούσες/ούντες άσυλο και ότι κάθε καταγγελία για επαναπροώθηση–συμπεριλαμβανομένων εκείνων για υπέρμετρη χρήση βίας και βάναυση, απάνθρωπη και ταπεινωτική μεταχείριση- των μεταναστριών/των, ερευνάται άμεσα και διεξοδικά και ότι οι δράστες/τριες διώκονται και, εάν κριθούν ένοχοι/ες, τιμωρούνται με τις κατάλληλες κυρώσεις και ότι στα θύματα παρέχεται επαρκής αποζημίωση ·

(δ) Να επιβεβαιώσει την ανεξαρτησία και την αμεροληψία των μηχανισμών παρακολούθησης που εμπλέκονται στη διερεύνηση των παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των μεταναστριών/τών και των αιτουσών/ούντων άσυλο στα σύνορα, συμπεριλαμβανομένης της Εθνικής Αρχής Διαφάνειας ·

(ε) Να παρέχει αποτελεσματικές εναλλακτικές στην κράτηση των μεταναστριών/τών και να περιορίσει αυτή την πρακτική και τη διάρκειά της. Το συμβαλλόμενο κράτος θα πρέπει να διασφαλίσει ότι η κράτηση εφαρμόζεται ως έσχατο μέτρο, για τη συντομότερη δυνατή χρονική περίοδο, και είναι εύλογο, απαραίτητο και ανάλογο με τις συνθήκες που βιώνει το άτομο, ότι υπόκειται περιοδικά σε δικαστικό έλεγχο και ότι οι αιτούσες/ούντες άσυλο και οι μετανάστριες/τες έχουν πρόσβαση σε εξειδικευμένη νομική βοήθεια, εφόσον οι απαιτήσεις της δικαιοσύνης το επιβάλλουν.

(στ) Να εντείνει τις προσπάθειές του για να διασφαλίσει ότι οι ελληνικές αρχές, συμπεριλαμβανομένης της ελληνικής Ακτοφυλακής έχουν ως προτεραιότητα την προστασία της ζωής, ιδίως κατά τη διάρκεια αποστολών διάσωσης στη θάλασσα.

Ανιθαγένεια

22. Η Επιτροπή εξακολουθεί να ανησυχεί αναφορικά με τα εμπόδια στην πρόσβαση στην ελληνική ιθαγένεια μέσω της γέννησης, ειδικά για τα παιδιά που γεννιούνται από ανιθαγενείς γονείς και αντιμετωπίζουν τον κίνδυνο να παραμείνουν ανιθαγενή. Επίσης ανησυχεί για την έλλειψη νόμων και διαδικασιών αναφορικά με τον καθορισμό της ανιθαγένειας στο συμβαλλόμενο κράτος (άρθρα 2, 24 & 26).

23. **Το συμβαλλόμενο κράτος θα πρέπει να λάβει κατάλληλα μέτρα για να διασφαλίσει ότι, όλα τα παιδιά που γεννιούνται στο έδαφός του**

καταγράφονται και λαμβάνουν επίσημο πιστοποιητικό γέννησης. Θα πρέπει να θεσπίσει μια διαδικασία καθορισμού του καθεστώτος της ανιθαγένειας και να εξετάσει το ενδεχόμενο να προσχωρήσει στη Σύμβαση για το καθεστώς των ανιθαγενών και στη Σύμβαση για τη μείωση της ανιθαγένειας.

Συνθήκες κράτησης

24. Η Επιτροπή επισημαίνει την αναβάθμιση των υποδομών στα κέντρα κράτησης και υποδοχής και τη διαβεβαίωση του συμβαλλόμενου κράτους ότι η παροχή στις/στους αιτούσες/ούντες άσυλο ασφαλούς, αξιοπρεπούς στέγης, τροφής, οικονομικής βοήθειας, επείγουσας υγειονομικής περίθαλψης και ψυχοκοινωνικής στήριξης συνιστούν τις κύριες προτεραιότητες των πολιτικών μετανάστευσης και ασύλου. Παρ' όλα αυτά, η Επιτροπή εξακολουθεί να ανησυχεί για τις αναφορές σχετικά με υπερπληθυσμό, ανεπάρκεια υπηρεσιών υγειονομικής περίθαλψης και ελλείψεις αυτών των υπηρεσιών και κακές συνθήκες διατροφής και υγιεινής στα κέντρα υποδοχής και κράτησης (άρθρα 7 & 10).

25. **Το συμβαλλόμενο κράτος θα πρέπει:**

(α) Να συνεχίσει να καταβάλει προσπάθειες για τη βελτίωση των συνθηκών κράτησης, ώστε να διασφαλίσει την πλήρη συμμόρφωση με το Σύμφωνο και τα σχετικά διεθνή πρότυπα για τα ανθρώπινα δικαιώματα, συμπεριλαμβανομένων των Ελάχιστων πρότυπων κανόνων των Ηνωμένων Εθνών για τη μεταχείριση των κρατουμένων (Κανόνες Νέλσον Μαντέλα), των Κανόνων των Ηνωμένων Εθνών για τη μεταχείριση των κρατούμενων γυναικών και τα μη στερητικά της ελευθερίας μέτρα για τις δράστριες (Κανόνες της Μπανγκόκ) και των Ελάχιστων πρότυπων κανόνων των Ηνωμένων Εθνών για τα μη στερητικά της ελευθερίας μέτρα (Κανόνες του Τόκυο), ενώ εξασφαλίζει ότι οι αιτούσες/ούντες άσυλο, οι προσφύγισσες/γες και οι μετανάστριες/τες αντιμετωπίζονται με αξιοπρέπεια και ανθρωπιά. Θα πρέπει,επίσης, να διασφαλίσει ότι τα άτομα που κρατούνται σε όλους τους χώρους στέρησης της ελευθερίας, έχουν επαρκή πρόσβαση σε τροφή, καθαρό νερό, αποχέτευση, προϊόντα γυναικείας υγιεινής και υγειονομική περίθαλψη ·

(β) Να ενισχύσει τα μέτρα που αποσκοπούν στην πρόληψη του υπερπληθυσμού στα κέντρα κράτησης και υποδοχής, ιδίως μέσω της ευρύτερης εφαρμογής των μη στερητικών της ελευθερίας μέτρων ως εναλλακτικής στη φυλάκιση ·

(γ) Να εντείνει τις προσπάθειές του για να διασφαλίσει ότι τα άτομα που στερούνται την ελευθερία τους αντιμετωπίζονται με ανθρωπιά και με σεβασμό στην εγγενή αξιοπρέπεια του ατόμου.

Συνθήκες στα ψυχιατρικά ιδρύματα

26. Η Επιτροπή ανησυχεί για τις συνθήκες διαβίωσης και τη μεταχείριση των ατόμων στα ψυχιατρικά ιδρύματα, μεταξύ άλλων για υπερπληθυσμό, κακή ποιότητα περίθαλψης, τη χρήση φυσικών και χημικών μέσων περιορισμού και τις αναφορές ότι οι διαδικασίες ακούσιου εγκλεισμού χαρακτηρίζονται από χρονοβόρες καθυστερήσεις, έλλειψη νομικών συμβούλων ή ανεπαρκή τήρηση της επαγγελματικής δεοντολογίας από το ιατρικό προσωπικό (άρθρα 2, 7, 10 & 14).

27. **Το συμβαλλόμενο κράτος θα πρέπει επειγόντως να διασφαλίσει ότι η μεταχείριση των ατόμων στα ψυχιατρικά ιδρύματα συνάδει με το Σύμφωνο:**

(α) Βελτιώνοντας τις συνθήκες διαβίωσης και θεραπείας των ατόμων στις δημόσιες δομές περίθαλψης για τα άτομα που διαβιούν σε ψυχιατρικά ιδρύματα ·

(β) Διασφαλίζοντας ότι οι όποιοι περιορισμοί είναι νόμιμοι, αναγκαίοι και ανάλογοι προς τις ιδιαίτερες συνθήκες κάθε ατόμου και ότι περιλαμβάνουν εγγυήσεις αποτελεσματικής προσφυγής ·

(γ) Ενισχύοντας την ανεξάρτητη παρακολούθηση των ψυχιατρικών ιδρυμάτων και τους μηχανισμούς καταγγελιών, διερευνώντας ενδελεχώς τις κατηγορίες για κακοποίηση, ασκώντας διώξεις κατά των υπευθύνων και –εάν καταδικαστούν– επιβάλλοντας κυρώσεις ανάλογες με τη βαρύτητα του εγκλήματος ·

(δ) Διασφαλίζοντας ότι τα άτομα με αναπηρία έχουν πρόσβαση σε νομικές/ούς συμβούλους και ανεξάρτητες/ους επαγγελματίες υγείας σε κάθε διαδικασία προκειμένου να διαφυλάσσονται τα δικαιώματά τους.

Αντίρρηση συνείδησης για την υποχρεωτική στρατιωτική θητεία

28. Η Επιτροπή εξακολουθεί να ανησυχεί αναφορικά με: α) τη διάρκεια της εναλλακτικής θητείας για τους αντιρρησίες συνείδησης, η οποία είναι μεγαλύτερη από τη στρατιωτική θητεία, β) τη σύνθεση της αρμόδιας για την εξέταση των αιτημάτων των πολιτών για αναγνώριση καθεστώτος αντιρρησία συνείδησης επιτροπής και την αναφερόμενη έλλειψη ανεξαρτησίας και αμεροληψίας αυτής και γ) τις αναφορές ότι οι αντιρρησίες συνείδησης υφίστανται διακρίσεις ανάλογα με τους διαφορετικούς λόγους για τους οποίους εκφράζουν αντίρρηση στη στρατιωτική θητεία (άρθρα 14, 18 & 26).

29. **Το συμβαλλόμενο κράτος θα πρέπει να διασφαλίσει ότι η νομοθεσία του που αναγνωρίζει το δικαίωμα σε αντίρρηση συνείδησης για τη στρατιωτική θητεία, περιλαμβάνει μια εναλλακτική στη στρατιωτική θητεία η οποία είναι προσιτή σε κάθε αντιρρησία συνείδησης, δεν είναι τιμωρητική και δε συνιστά σε βάρος του διακριτική μεταχείριση όσον αφορά τη φύση, το κόστος και τη διάρκειά της. Θα πρέπει επίσης να εξετάσει το ενδεχόμενο να θέσει την αξιολόγηση των αιτήσεων για αναγνώριση του καθεστώτος αντιρρησία συνείδησηςυπό τον πλήρη έλεγχο των πολιτικών αρχών.**

Ελευθερία έκφρασης

30. Η Επιτροπή λαμβάνει υπόψη την υιοθέτηση του ν. 5005/2022 για την ενίσχυση της δημοσιότητας και της διαφάνειας στα έντυπα και ηλεκτρονικά μέσα, ο οποίος προβλέπει τη σύσταση ανεξάρτητης επιτροπής αρμόδιας να εποπτεύει τη συμμόρφωση των έντυπων και ηλεκτρονικών μέσων με τη δημοσιογραφική δεοντολογία. Παρ' όλα αυτά, η Επιτροπή ανησυχεί ότι ο νόμος μπορεί να εφαρμοστεί καταχρηστικά για να αποκλείσει τα μέσα ενημέρωσης που ασκούν κριτική στην κυβέρνηση από τη λήψη εσόδων από τις κρατικές διαφημίσεις. Ανησυχεί επίσης για τις καταγγελίες ότι τοπικοί/ές αξιωματούχοι καταθέτουν στρατηγικές αγωγές προς αποθάρρυνση της συμμετοχής του κοινού, προκειμένου να καταστείλουν την κριτική ειδησεογραφία και να ασκήσουν οικονομική και ψυχολογική πίεση στις/στους δημοσιογράφους. Ενώ σημειώνει την υιοθέτηση του Εθνικού Σχεδίου διαχείρισης των δημόσιων υπαίθριων συναθροίσεων τον Ιανουάριο του 2021, το οποίο εξουσιοδοτεί την αστυνομία να οριοθετεί έναν συγκεκριμένο χώρο που οι δημοσιογράφοι μπορούν –εφόσον το θέλουν- να χρησιμοποιούν κατά τη διάρκεια δημόσιων διαδηλώσεων, η Επιτροπή επίσης ανησυχεί για το ότι αυτό περιορίζει αθέμιτα την ελευθερία της έκφρασης και την πρόσβαση των δημοσιογράφων σε κρίσιμες πληροφορίες για θέματα δημοσίου ενδιαφέροντος (άρθρο 19).

31. **Το συμβαλλόμενο κράτος θα πρέπει να λάβει όλα τα απαραίτητα μέτρα για να εγγυηθεί ότι κάθε άτομο απολαμβάνει πλήρως το δικαίωμα στην ελευθερία της γνώμης και της έκφρασης, σύμφωνα με το άρθρο 19 του Συμφώνου και το Γενικό Σχόλιο υπ' αριθμ. 34 (2011) αναφορικά με την ελευθερία της γνώμης και της έκφρασης της Επιτροπής και να εγγυηθεί ότι οι όποιοι περιορισμοί συμμορφώνονται στις αυστηρές απαιτήσεις του άρθρου 19 παρ. 3 του Συμφώνου. Συγκεκριμένα το συμβαλλόμενο κράτος θα πρέπει:**

(α) Να προλαμβάνει και να καταπολεμά αποτελεσματικά πράξεις παρενόχλησης, εκφοβισμού και βίας κατά των δημοσιογράφων και των εργαζόμενων στα μέσα ενημέρωσης, ώστε να διασφαλίζει τη δυνατότητά τους να ασκούν το έργο τους χωρίς τον φόβο βίας ή αντιποίνων ·

(β) Να εφαρμόσει πλήρως τη Σύσταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετικά με την προστασία των δημοσιογράφων από στρατηγικές αγωγές προς αποθάρρυνση της συμμετοχής του κοινού (Απρίλιος 2022) και να αναθεωρήσει το εθνικό νομικό του πλαίσιο για να προστατέψει τις/τους δημοσιογράφους από αγωγές αντιποίνων.

(γ) Να διασφαλίσει ότι ο ν. 5005/2022 για την ενίσχυση της διαφάνειας στα έντυπα και ηλεκτρονικά μέσα δεν κάνει διακρίσεις σε βάρος των ηλεκτρονικών μέσων ενημέρωσης.

Υπερασπίστριες/στές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων

32. Η Επιτροπή ανησυχεί για αναφορές για ένα εντεινόμενα εχθρικό περιβάλλον προς τις/τους υπερασπίστριες/τές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ιδίως όσους/ες εργάζονται με προσφύγισσσες/ες, αιτούσες/ούντες άσυλο και μετανάστριες/τες, συμπεριλαμβανομένων αναφορών για εκστρατείες δυσφήμισης, εκφοβισμό, παρενόχληση και απειλές. Ανησυχεί ιδιαιτέρως για τη νομική παρενόχληση και τις ποινικές διώξεις κατά υπερασπιστών/τριών των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ειδικότερα για την ταξιδιωτική απαγόρευση και τη δέσμευση περιουσιακών στοιχείων που επιβλήθηκε στον Παναγιώτη Δημητρά, εκπρόσωπο του Ελληνικού Παρατηρητηρίου Συμφωνιών του Ελσίνκι. Στο πλαίσιο αυτό, η Επιτροπή εκφράζει τη λύπη της για το γεγονός ότι το συμβαλλόμενο κράτος δεν παρέσχε ενημέρωση σχετικά με την υπόθεση του κ. Δημητρά (άρθρα 19 & 22).

33. **Το συμβαλλόμενο κράτος θα πρέπει να λάβει τα κατάλληλα μέτρα για να διασφαλίσει ένα ασφαλές και διευκολυντικό περιβάλλον για τις/τους υπερασπίστριες/τές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, μεταξύ άλλων:**

(α) να εντείνει τις προσπάθειες για καταπολέμηση και πρόληψη όλων των μορφών βίας και απειλών, καθώς και την παρενόχληση και εκφοβισμό, εναντίον των υπερασπιστριών/τών των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και άλλων δρωσών/δρώντων της κοινωνίας των πολιτών, λαμβάνοντας όλα τα απαραίτητα μέτρα, ώστε να εγγυηθεί την αποτελεσματική προστασία τους και διασφαλίζοντας ότι θα μπορούν να διεξάγουν ελεύθερα το έργο τους, χωρίς τον φόβο βίας ή αντιποίνων συμπεριλαμβανομένων της αυθαίρετης κράτησης, των ταξιδιωτικών απαγορεύσεων, της δέσμευσης περιουσιακών στοιχείων ή της δίωξης,

(β) να διασφαλίσει ότι κάθε παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, συμπεριλαμβανομένων της παρενόχλησης και των επιθέσεων εναντίον των υπερασπιστριών/τών των ανθρωπίνων δικαιωμάτων θα διερευνώνται άμεσα και διεξοδικά, ότι οι δράστες/τριες θα οδηγούνται ενώπιον της δικαιοσύνης και, εάν κριθούν ένοχοι/ες, θα τιμωρούνται αναλόγως και ότι τα θύματα λαμβάνουν επαρκείς αποζημιώσεις,

(γ) να υιοθετήσει νομοθεσία και πολιτικές για την προστασία των υπερασπιστριών/των των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και να εγγυηθεί τα δικαιώματά τους σύμφωνα με τη Διακήρυξη για το δικαίωμα και την ευθύνητων ατόμων και κοινωνικών ομάδων και φορέων για την προώθηση και προάσπιση των διεθνώς αναγνωρισμένων δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών.

Δικαίωμα ειρηνικής συνάθροισης

34. Η Επιτροπή ανησυχεί για την εγκατάσταση και τη χρήση συστημάτων παρακολούθησης και την έλλειψη ουσιαστικής εποπτείας και αντικειμενικών κριτηρίων για τον προσδιορισμό των προσώπων και των χώρων που υπόκεινται σε παρακολούθηση, καθώς και για τον καθορισμό του μέγιστου

χρονικού διαστήματος διατήρησης των δεδομένων που συλλέγονται μέσω της παρακολούθησης. Επισημαίνει ότι, ενώ ο ν. 4703/2020 προβλέπει ότι στην περίπτωση των αυθόρμητων συναθροίσεων γίνεται εξαίρεση από την υποχρέωση κοινοποίησης, οι όροι αυτής της εξαίρεσης είναι ασαφείς, γεγονός που εγείρει ανησυχίες αναφορικά με την καταστολή τέτοιων συναθροίσεων. Η Επιτροπή επίσης ανησυχεί για άλλες διατάξεις του προαναφερθέντος νόμου, οι οποίες επιβάλλουν στους διοργανωτές των συναθροίσεων οικονομικές υποχρεώσεις για οιεσδήποτε ζημιές ή καταστροφές περιουσιακών στοιχείων που προκλήθηκαν από τις/τους συμμετέχουσες/ντες στις συναθροίσεις. Ανησυχεί επίσης για την επιβολή γενικών απαγορεύσεων, που είναι κατά τεκμήριο δυσανάλογες, σε ειρηνικές συναθροίσεις.

35. **Υπό το φως του Γενικού Σχολίου υπ' αριθμ. 37 (2020) αναφορικά με το δικαίωμα σε ειρηνική συνάθροιση, το συμβαλλόμενο κράτος θα πρέπει:**

α) Να θεσπίσει αυστηρές εγγυήσεις και αποτελεσματική εποπτεία για τον καθορισμό των ατόμων και των χώρων που υπόκεινται σε παρακολούθηση και να περιορίσει τη διάρκεια διατήρησης των δεδομένων παρακολούθησης ·

β) Να τροποποιήσει τον ν. 4703/2020, προκειμένου να διασφαλίσει ότι όλα τα άτομα απολαμβάνουν πλήρως το δικαίωμά τους στην ελευθερία του συνέρχεσθαι, συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματος στις αυθόρμητες συναθροίσεις, και ότι όποιοι περιορισμοί επιβάλλονται, συνάδουν με τις αυστηρές απαιτήσεις του άρθρου 21 του Συμφώνου ·

γ) Να διασφαλίσει ότι κάθε περιορισμός που επιβάλλεται στο δικαίωμα του συνέρχεσθαι ειρηνικώς, είναι σε πλήρη συμμόρφωση με τα άρθρα 17 και 21 του Συμφώνου και τηρεί τις αρχές της νομιμότητας, της αναλογικότητας και της αναγκαιότητας.

Ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι

36. Η Επιτροπή εξακολουθεί να ανησυχεί σχετικά με τις αυστηρές απαιτήσεις για την καταχώρηση και τη χρηματοδότηση που επιβάλλονται σε οργανώσεις της Κοινωνίας των Πολιτών και ιδιαίτερα σε εκείνες που δραστηριοποιούνται στα πεδία της μετανάστευσης, του ασύλου και της κοινωνικής ένταξης. Επισημαίνει ότι στον ν. 4825/2021 για τις διαδικασίες απέλασης και επιστροφής υπηκόων τρίτων χωρών, το άρθρο 40 απαιτεί από τις οργανώσεις και τα φυσικά πρόσωπα να εγγράφονται στα ελληνικά μητρώα προκειμένου να μπορούν να διεξάγουν νόμιμα τις δραστηριότητές τους (άρθρο 22).

37. **Το συμβαλλόμενο κράτος θα πρέπει να λάβει όλα τα απαραίτητα μέτρα για να εγγυηθεί, στον νόμο και στην πράξη, την αποτελεσματική άσκηση του δικαιώματος του συνεταιρίζεσθαι και να διασφαλίσει ότι, οι όποιοι περιορισμοί επιβάλλονται, συμμορφώνονται απόλυτα με το άρθρο 22 του Συμφώνου. Θα πρέπει επίσης να λάβει τα κατάλληλα μέτρα, ώστε να εξασφαλίσει ένα ασφαλές και διευκολυντικό περιβάλλον για τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, μεταξύ άλλων εξετάζοντας την αναθεώρηση του**

άρθρου 40 του ν. 4825/2021 για τις διαδικασίες απέλασης και επιστροφής υπηκόων τρίτων χωρών, προς την κατεύθυνση της άρσης των αδικαιολόγητα περιοριστικών απαιτήσεων, όσον αφορά στην καταχώρηση και τη χρηματοδότηση τέτοιων οργανώσεων.

Δικαιώματα των μειονοτήτων

38. Η Επιτροπή χαιρετίζει την αναγνώριση από το συμβαλλόμενο κράτος της μουσουλμανικής μειονότητας στην περιοχή της Θράκης. Ανησυχεί, ωστόσο, για την ανεπάρκεια των εγγυήσεων περί ίσης και αποτελεσματικής απόλαυσης κάθε ατόμου της κουλτούρας του, της διακήρυξης και άσκησης της θρησκείας του, της χρήσης της γλώσσας του, σε όλα τα άτομα, συμπεριλαμβανομένων των ατόμων που ισχυρίζονται ότι ανήκουν σε εθνοτικές, θρησκευτικές ή γλωσσικές μειονότητες.

39. **Σύμφωνα με την προγενέστερη Σύσταση της Επιτροπής[7], το συμβαλλόμενο κράτος θα πρέπει να διασφαλίσει ότι όλα τα άτομα που ανήκουν σε εθνοτικές, θρησκευτικές ή γλωσσικές μειονότητες, προστατεύονται αποτελεσματικά από κάθε μορφή διάκρισης και μπορούν να απολαμβάνουν πλήρως τα δικαιώματά τους βάσει του Συμφώνου, συμπεριλαμβανομένου του άρθρου 27.**

Δ. Διάχυση και παρακολούθηση

40. **Το συμβαλλόμενο κράτος θα πρέπει να διαδώσει ευρέως το Σύμφωνο, το πρώτο Προαιρετικό Πρωτόκολλο, την τρίτη περιοδική έκθεση και τις παρούσες καταληκτικές παρατηρήσεις, με στόχο την ευαισθητοποίηση των δικαστικών, νομοθετικών και διοικητικών αρχών, της κοινωνίας των πολιτών και των μη κυβερνητικών οργανώσεων που δραστηριοποιούνται στη χώρα, καθώς και του ευρύτερου κοινού για τα δικαιώματα που κατοχυρώνονται με το Σύμφωνο. Το συμβαλλόμενο κράτος θα πρέπει να διασφαλίσει ότι η περιοδική έκθεση και οι παρούσες καταληκτικές παρατηρήσεις μεταφράζονται στην επίσημη γλώσσα του.**

41. **Σύμφωνα με τον κανόνα 75 (1) των κανόνων διαδικασίας της Επιτροπής, ζητείται από το συμβαλλόμενο κράτος να παράσχει, έως τις 8 Νοεμβρίου 2027, ενημέρωση για την εφαρμογή των συστάσεων της Επιτροπής που περιέχονται στις παραγράφους 16 (υπέρμετρη χρήση βίας και κακομεταχείριση), 20 (μεταχείριση αλλοδαπών συμπεριλαμβανομένων των μεταναστριών/τών, των προσφυγισσών/γων και των αιτουσών/ούντων άσυλο) και 32 (υπερασπίστριες/στές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων).**

42. **Σύμφωνα με τον προβλέψιμο κύκλο αξιολόγησης από την Επιτροπή, το συμβαλλόμενο κράτος θα λάβει το 2030 τον κατάλογο θεμάτων πριν από την υποβολή της έκθεσης και θα αναμένεται να υποβάλει εντός**

[7] CCPR/C/GRC/CO/2, para. 44.

ενός έτους τις απαντήσεις του, οι οποίες θα αποτελέσουν την τέταρτη περιοδική έκθεση. Η Επιτροπή επίσης ζητά από το συμβαλλόμενο κράτος, κατά την προετοιμασία της έκθεσης, να έχει ευρεία διαβούλευση με την κοινωνία των πολιτών και τις μη κυβερνητικές οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στη χώρα. Σύμφωνα με την απόφαση 68/268 της Γενικής Συνέλευσης, το όριο λέξεων για την έκθεση είναι οι 21.200 λέξεις. Ο επόμενος εποικοδομητικός διάλογος με το συμβαλλόμενο κράτος θα λάβει χώρα στη Γενεύη το 2032.